

פרנק, הנס (1900-1946)

(Hans Frank). משפטן, מדינאי נאצי, מושל הגנרלגוברנמן. פ' נולד בקרלסרוהה, ב-1918. סיים בית ספר תיכון במינכן, הצטרף לפריקור, ואחר כך, בהיותו סטודנט למשפטים במינכן, הצטרף למפלגה הנאצית ולס"א. בנובמבר 1923 השתתף בהפיכת הנפל (ה'פוטש') של היטלר במינכן, ועם כשלונה נמלט לזמן קצר לאוסטריה. ב-1924 שב פ' לגרמניה לסיים את הדוקטורט שלו באוניברסיטת קיל. ב-1926 פרש מהמפלגה הנאצית במחאה על שהיטלר ויתר על תביעות גרמניה בדרום טירול, אך כעבור שנה שוב הצטרף לשורותיה. הקריירה שלו במפלגה קודמה כאשר קיבל עליו את ההגנה המשפטית על חברים שונים במפלגה; המקרים הבולטים ביותר היו משפטם של שלושה קציני צבא נאציים בלייפציג. פ' אף טיפל בנושא העדין של בדיקת אילן היוחסין של היטלר לגבי אפשרות של אבות יהודים.

אחר עליית היטלר לשלטון פחתה במהרה התועלת שניתן להפיק מפ'. הוענקו לו משרות כבוד רבות, אך נטולות כל סמכות, שסייעו לשוות מהימנות ל"מהפכה המשפטית" של היטלר כאילו אינה תחפושת בלבד. ב-1933 מונה פ' לשר המשפטים במדינה באוואריה, ב-1934 – לשר בלי תיק, וזמן מסויים היה שר המשפטים של הרייך. בשנים 1934-1941 היה פ' נשיא האקדמיה למשפט גרמני, שקיבלה עליה לנסח מחדש את החוק הגרמני על בסיס עקרונות נאציונל-סוציאליסטיים. כאינטלקטואל בן המעמד הבינוני, שמעולם לא התקבל בחוגים הפנימיים של המנהיגים הנאציים, לא היה פ' מודע לסלידתו הגלויה של היטלר מחוק, מפרקליטים ומכל הליך שאיים על חופש הפעולה שלו.

באוקטובר 1939, אחרי כיבוש פולין בידי הגרמנים, מינה היטלר את פ' למושל הכללי של הגנרלגוברנמן – שטחי פולין הכבושים שלא סופחו לרייך. במשרתו זו מלא פ' תפקיד מרכזי, אם כי הססני, בהפעלת המדיניות הגזענית של הנאצים, שיושמה בפולין הכבושה בצורה כה אכזרית.

שאיפותיו של פ' בגנרלגוברנמן להקים לעצמו בסיס כוח חזק ועם זאת לשמור על חינו בעיני היטלר עמדו כמעט תמיד בסימן של תסכול. נוהגו של היטלר להשליט שיטת אנדרלמוסיה של 'דארוויניזם מוסדי' לא תאמה את שגעונו של פ' ל"אחדות מינהלית". היטלר יצר במתכוון מצב שבו יהיו ראשי השלטון הנאצי האחרים נתונים תמיד במאבק לעוצמה ולסמכות, ובכך הבטיח לעצמו את תפקיד הבורר החיוני, עושה השלום. פ' הצליח אומנם לקצץ מהשפעת הצבא ולהגיע להסכם שיתוף פעולה הדוק עם הרמן גרינג בדבר הניצול הכלכלי של הגנרלגוברנמן, אך מאמציו לפקח על פעולותיהם של הינריך הימלר, הס"ס והמשטרה עלו כולם בתוהו.

כתוצאה מכך היה פ' קרוע בין שתי טקטיקות מנוגדות. בשאיפתו לבנות לעצמו את ממלכתו הוא נטה למדיניות פרגמטית של יציבות כלכלית, שכללה יחס מתון כלפי האוכלוסיה המקומית, ושילוב הדוק יותר עם הרייך השלישי. ואולם, בתגובה לרמזים סותרים שהשמיע

היטלר לעיתים מזומנות, או כדי לבוא בהצעה טובה יותר מיריבו הימלר, היה פ' משנה לפתע את דעתו ותומך במדיניות של אכזריות קיצונית והרס, ובדרך כלל צירף לכך הצהרות מפוצצות, במליצות רטוריות מודגשות. וכך נע פ' בין התנגדות לגירוש המוני היהודים והפולנים מהשטחים שסופחו לרייך אל תחומי הגנרלגוברנמן ובין תמיכה בכך, בין תמיכה בקיום עצמי וניצול תבונה של כלכלת הגטו ובין דרישה להרעיב את יהודי הגטו ותמיכה ברצח המוני היהודים, בין דיכוי משמיד של תרבות פולנית ומודעות לאומית ובין גיוס שיתוף פעולה פולני תוך הבטחה לשמור להם מקום ב'סדר החדש'.

בסופו של דבר לא ניתן היה לגשר בין נאמנותו של פ' להיטלר ובין שאיפותיו האישיות. הוא ראה עצמו בראש 'ממלכה צלבנית' של הדרנג נך אוסטן של גרמניה, בעוד שהיטלר ראה את הגנרלגוברנמן כמקום שאליו ישלחו כל בני ה'גזעים הנחותים', כמאגר של פועלים עבדים, ולבסוף כבית המטבחיים של הרייך השלישי.

השקפותיו של הימלר היו קרובות יותר להשקפותיו של היטלר, ולפיכך היתה תבוסתו של פ' בלתי נמנעת. ב-5 במרס 1942 זומן פ' בפני בית דין שהורכב מהימלר, הנס הינריך למרס ומרטין בורמן, נשללו ממנו כל הסמכויות בענייני גזע ומשטרה, והועברו לשליטתו הבלעדית של פרידריך וילהלם קריגר, איש הס"ס והמשטרה של הימלר.

אפשר שמתוך תחושה שיכול הוא 'לשחק תפקיד של שוטה', ואפשר שמתוך תקווה לאלץ את היטלר לשחררו ממעמדו המשפיל, נתן פ' בקיץ 1942 סידרת הרצאות בארבע אוניברסיטאות ובהן הוקיע את סירוס הצדק המשפטי בידי מדינת המשטרה. הוא גם שלח להיטלר מיזכר ארוך ובו ביקר את מדיניות הס"ס בפולין, וסיים את מכתבו במילים: 'אסור לשחוט את הפרה שרוצים לחלוב אותה'. היטלר סילק את פ' מכל עמדה במפלגה, אסר עליו לדבר במסגרת הרייך, אך סירב לקבל את מכתבי ההתפטרות הרבים שלו. כך נשאר פ' מושל כללי, עד שנמלט מפני הצבא הסובייטי המתקדם, ונטל עימו את הכרכים הרבים של יומנו הרשמי, והם היו למקור חשוב להיסטוריונים של הרייך השלישי ומסמך חושב במשפטי נירנברג. פ' היה אחד הנאשמים שנשפטו בפני בית הדין הצבאי הבין לאומי בנירנברג, נידון למיתה ונתלה.

(כריסטופר בראונינג, מתוך "האנציקלופדיה של השואה")